

heller ikke den rutinerede håndbogsredaktør, dertil indeholder den for meget omsvøb, men det er en slægtsbog, der i adskilligt er bedre end de sædvanlige. Af alle de biograferede bringes der billeder og levnedbeskrivelser, de fleste af disse giver så fyldige oplysninger, at det er muligt at danne sig et nogenlunde indtryk af personerne. Ofte har man grund til at glæde sig over, at fremtidige benyttende af bogen ikke vil generes af fortællinger, selv når det gælder nulevende, er der oplysninger. Det må nævnes, at der som en konsekvens af bogens fuldkommenhed også er gode litteraturhenvisninger. Det vil, med den rolle slægten Bramsen har spillet i dansk erhvervsliv, blive en bog, der ofte vil blive rådspurgt; man kunne blot have ønsket, at den havde givet en samlet fremstilling af slægten Bramsens historie som et supplement til den skematiske opstilling.

Henning Heilesens stamtavle over slægten Dons bevæger sig ad de mere traditionelle baner. Det er dygtigt håndværksarbejde, som kun giver de mest nødvendige data (fødsel og død), om nogen egentlig levnedbeskrivelse er der ikke tale. I en indledning gives dog enkelte oplysninger, men man undres over, at det synes nødvendigt at bevare for eftertiden, f. eks. at Simon Andersen Dons under krigen 1807—14 indlagde sig fortjeneste ved en god forplejning af indkvarterede soldater.

Ranum-Statens er en betydningsfuld forøgelse af vore »stater«. Den indeholder biografier af seminariets forstandere, lærere og dimittender, ialt mere end 2200. Det er et mægtigt arbejde, der ligger bag bogens tørre oplysninger, som omfatter fødsels- og dødsår, faderens navn, ansættelser, litterære arbejder og litteraturhenvisninger. En slutningsoversigt bringer statistiske oplysninger om 100 års Ranumitter, hvor det bl. a. lige samvittighedsfuldt optælles, hvor mange der blev ministre, borgmestre, herremænd, og hvor mange der blev røgttere, af de sidste var der iøvrigt kun een, og han opføres blandt sådanne, der foruden skolegerningen tillige gjorde et større arbejde på andre områder. — Bogen hører til de bedste inden for sit område.

V. D.

I. A. Gripenstedt. Statsman og företagare. Akademisk avhandling af Olle Gasslander. 1949. (C. W. K. Gleerups förlag).

I. A. Gripenstedt var en ledende svensk politiker i tiden fra 1848 til 1866; særlig som finansminister øvede han en afgørende indflydelse. Som godsejer og »brukspatron«, jernværksejer, var han nær knyttet til svensk næringsliv. Det er yderst fortjenstfuldt, at dr. Gasslander har fulgt Gripenstedt både som politiker og som privat erhvervsdrivende, og således fremdraget forbindelser mellem erhvervsliv og politik.

For en dansk læser er skildringen af Gripenstedts aktion imod den planlagte dansk-svensk-norske alliance-traktat i 1863 af størst interesse.

Karl XV havde i sommeren 1863 afgivet et for Danmark fordelagtigt alliance-tilbud; hans udenrigsminister, Manderström, dækkede kongen, og den svensk-norske gesandt i København, Hamilton, havde støttet planen. I august 1863 var der aftalt et udkast til en traktat mellem Danmark og Sverige-Norge. Den 8. september 1863 holdtes en konference på Ulriksdal slot mellem den svenske konge og en del af hans svenske og en enkelt af hans norske ministre. Gripenstedt havde de foregående dage virket stærkt for, at man skulle gå ind på den danske alliance, og på Ulriksdalskonferencen gik han imod den. Man har tidligere, bl. a. på grundlag af nogle senere notater af Gripenstedt opfattet

mødet som et dramatisk sammenstød mellem kongen og Gripenstedt, hvorefter kongen havde bøjet sig og akcepteret det synspunkt, at kun hvis mindst een af vestmagterne ville love Danmark støtte, kunne Sverige-Norge gå med i en alliance; men allerede Erik Møller har i sin store bog om »Skandinavisk Stræben og svensk Politik omkring 1860« vist, at Ulriksdalsafgørelsen ikke var så afgørende, som man har opfattet den. Parterne bøjede sig imod hinanden; ministrene anerkendte kongens ret til at afslutte en alliance, men betonedes at bevillinger krævede rigsdagens samtykke, og at norske tropper ikke kunne anvendes uden for Norge uden det norske Stortings samtykke. Kongen gik ind på, at man kunne spørge vestmagterne, og sagen blev ved Ulriksdalsmødet udsat; det blev ikke udtrykkeligt fastslået, at en vestmagt skulle give tilsagn om støtte til Danmark, før kongen kunne afslutte et forbund med Danmark.

Erik Møller har ikke opholdt sig ved detaljer m. h. t. kildegrundlaget. Dr. Gasslander har derimod foretaget en indgående analyse og særlig studeret brevvekslingen mellem den norske minister i Stockholm, Sibbern, og den norske statsminister Fr. Stang. Denne brevveksling har tidligere været benyttet af Kay Steenberg, men blev af denne brugt til et forsvar for den svenske udenrigsminister Manderstrøm; Gasslander viser, at dette forsvar ikke holder stik.

Resultatet af Ulriksdalskonferencen sammenfatter Gasslander således: Kongen blev bevæget til at indrømme en udsættelse af traktatens afslutning for at indhente vestmagternes mening. Statsrådets krav på støtte fra disse eller een af disse som en uomgængelig betingelse for at afslutte en traktat lykkedes det derimod ikke at få kongen til at godtage. Selvfølgelig måtte det imidlertid blive meget svært efter henvendelserne til London og Paris, at afslutte traktaten uden hensyn til de svar, man havde fået; især når man tænkte på det af statsrådet fremførte krav om, at folkerepræsentationen skulle høres. Gripenstedts væsentlige mål ved konferencen, udsættelse, havde han altså nået. Manderstrøms politik, ved en hurtigt afsluttet traktat at stille vestmagterne over for et fait accompli, var mislykkedes.

Gasslander har utvivlsomt ret i den konklusion, at Ulriksdalskonferencen betyder udsættelse, ikke definitiv afgørelse, i hvert tilfælde når man anlægger en formel betragtningsmåde; men reelt måtte man erkende, at afgørelsen var faldet, eftersom man næppe kunne vente at få et positivt svar fra nogen af vestmagterne. På det daværende tidspunkt kunne man ikke regne med muligheden af, at vestmagterne over for Sverige-Norge ville forpligte sig til at hjælpe Danmark. Så havde de lige så godt kunnet forpligte sig over for Danmark direkte, og det tænkte de ikke på. Manderstrøm har formentlig været klar over, at det at spørge, måtte være det samme som at få nej; derfor havde han været imod at rette henvendelse til Frankrig og England. Lige så meget som man må erkende, at der har været grund til at afdramatisere Ulriksdalskonferencen, lige så fuldt må man fastholde, at mødet betød en torpedering af det dansk-svensk-norske allianceudkast og således blev det afgørende vendepunkt i Karl XV's skandinaviske politik.

Troels Fink.

Troels G. Jørgensen: Strejflys over Enevældens Retsliv. 1949. (Arne Frost-Hansens forlag).

Den tidligere præsident for højesteret, dr. jur. Troels G. Jørgensen, har i bogform udsendt en række mindre afhandlinger, hvoraf halvdelen tidligere